

NATUUR- EN MILIEUVERENIGING

GEMEENTE HEUSDEN

'NATUURLIJK'

MEI 2018

Vlinderveld in voorjaarstooi

foto: Wilhelmen Marti

HET BESTUUR

NATUUR- EN MILIEUVERENIGING GEMEENTE HEUSDEN

Contributie minimaal € 12,00 per jaar, gezinsleden € 6,00 per jaar.

Bankrek. NL38INGB0005377889

t.n.v. Penningmeester Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden,
Mondriaanplein 1 5301 TD Zaltbommel

SAMENSTELLING BESTUUR

Voorzitter: Joost van Balkom
Vermeerplantsoen 145
5151 WS Drunen
tel. 0416-376202

Secretaris: Harry Nijenstein
Copernicuslaan 4
5251 ZC Vlijmen
tel. 073-5130287
info@natuurenmilieuheusden.nl

Penningmeester: Rien Melis
Mondriaanplein 1
5301 TD Zaltbommel
tel. 0418-842791

Leden: Cary Driessen
Kerkstraat 10
5253 AN Nieuwkuijk
tel. 073-5118785

Website: www.natuurenmilieuheusden.nl

Wijzigingen in adres en/of emailadres graag doorgeven aan:

Rien Melis via e-mail melisrien1@gmail.com of per telefoon 0418 – 842791

INHOUDSOPGAVE

1.	Het bestuur	blz. 2
2.	Inhoudsopgave	blz. 3
3.	Voorwoord	blz. 4
4.	Oproep e-mailadressen	blz. 5
5.	Jaarvergadering (agenda, verslag 2017, BBQ	blz. 6
6.	Waakvlam	blz. 10
7.	Jaarverslag bestuur (incl. financieelverslag)	blz. 11
8.	Jaarverslag Landschapsbeheer	blz. 17
9.	Jaarverslag Repair Café	blz. 19
10.	Jaarverslag Natuurstudie	blz. 22
11.	Jaarverslag Ruimtelijke Ordening	blz. 23
12.	Jaarverslag Fotowerkgroep	blz. 28
13.	Jaarverslag Samentuinen	blz. 29
14.	Column	blz. 30
15.	Interview Dick Veen	blz. 31
16.	Nieuwe leden	blz. 35
17.	Jaarverslag Ommetjes	blz. 36
18.	Duizenden vogels langs de Maas	blz. 39
19.	Jaarrond tuintelling	blz. 40
20.	Geneeskrachtige planten	blz. 41
21.	Afval en ons leefmilieu	blz. 44
22.	Vlijmens Ven	blz. 46
23.	Huis ter Kwak	blz. 47
24.	Adverteerders	blz. 49

Jaargang 36, 2018, nr. 1

Redactie:

Harry Nijenstein, Wil Maaijwee

Kopij graag op formaat A4 in Arial 14.

U kunt het sturen naar: pr@natuurenmilieuheusden.nl

VOORWOORD

Pfff...eindelijk lente! Zingende merels, fladderende vlinders, bloeiende pinksterbloemen, wilgenkatjes vol met hommekoninginnen. Geweldig! Wandelen, fietsen zonder jas, vlinders tellen, op zoek naar kikkerdril, luisteren naar de fitis, foto's maken van bloeiende dotterbloemen. Fijn dat het eindelijk lente is! Vroeger hoorde je oude mensen zeggen dat ze vol smacht op de lente wachtten. Ik vond het maar een beetje overdreven, ieder seizoen heeft zo zijn charme, vond ik. Maar nu ik zelf de zestig gepasseerd ben moet ik die mensen toch wel enigszins gelijk geven. De lente heeft wel heel veel in zich!

Deze "Natuurlijk" zal een van de laatste zijn, want we willen met de papieren exemplaren stoppen. Het is een stuk goedkoper, milieuvriendelijker en het scheelt werk. Verder was het papieren blad een kwartaaluitgave en onze Digitaal (De internetnieuwsbrief) is een maanduitgave. Meer up to date dus.

25 mei is onze jaarvergadering, waarvoor eenieder is uitgenodigd, maar daarover meer verderop in dit blad.

En verder zijn er stukken te lezen over o.a. de wintervogelinventarisatie, de Doedag van 22 april en een stukje over de natuurontwikkeling in het Vlijmens Ven.

Veel leesplezier en wellicht tot op de jaarvergadering.

Joost van Balkom

Katwilg – uitbloei Vlinderveld

foto: Annie van Bokhoven

OPROEP EMAILADRESSEN

Sinds februari 2014 sturen wij elke maand de digitale nieuwsbrief “DIGITUURLIJK” naar de leden waarvan wij een emailadres hebben.

Helaas hebben wij van een aantal leden nog géén emailadres ontvangen. Die leden treffen bij dit boekje een extra brief aan.

Ook komt het regelmatig voor dat emailadressen niet meer actueel zijn. Wij verzoeken u bij wijziging van uw emailadres dat altijd door te geven via info@natuurenmilieuheusden.nl .

(Het Bestuur)

Bron: pctipvandedag.nl

JAARVERGADERING

JAARVERGADERING

Datum: Vrijdag 25 mei – 17.00 uur

Plaats: Jachthuis - Hooibroeken

AGENDA

1. Opening
2. Mededelingen
3. Vaststellen verslag vergadering dd 26 mei 2017
4. Financieel
  - a. Jaarverslag 2017
  - b. Kascontrole
  - c. Vaststelling begroting 2018
  - d. Verkiezing kascontrole commissie
  - e. Lidmaatschap voor het leven
5. Verkiezing aftredende bestuursleden (belangstellenden voor een van beide functies kunnen zich tot aanvang vergadering melden bij de Secretaris):
  - a. Voorzitter (Joost)
  - b. Bestuurslid algemene zaken (Cary)
6. Uitreiking Waakvlam
7. Rondvraag
8. Sluiting

Het Jachthuis is alleen te voet of met de fiets bereikbaar.

Ben je slecht ter been, dan kunnen we vervoer van de parkeerplaats aan de Elshoutseweg tot aan de poort regelen. Neem hiervoor contact op met Rien Melis, melisrien1@gmail.com , of tel. 0418-842 791.

Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden Jaarvergadering 2017

Aanwezig:

Kees van Delft, Piet de Bont, Neli Lopulalan, Cor Gunnink, Albert Hoevenaars, Marga vd Linden, Bert Tolboom, Jan Pijnenborg, Tonny vd Wiel, Anja Kleijn, Rien van Uden, Wim Beunes, Klini van Holland, Kees van Duin, Marc Snijders, Harrie Smits, Hermien van Toorenborg, Rien Melis, Joost van Balkom, Harry Nijenstein (verslag)

Afwezig met kennisgeving:

Hans van Laar, Ad Kuijpers, Wil Maaijwee, Wilhelmen Marti, René Biekens, Rinus Zebregts, Fons Broeren, Fons Mandigers, Joost van Bockel, Piet van Helvoort, Paul van Zandvliet, Paul van Erve, Marian vd Linden, Tiny vd Krabben, Francine de Bont

1. Opening
De voorzitter opent de vergadering, buiten onder de bomen naast het Jachthuis in de Hooibroeken.
2. Mededelingen
Geen.
3. Notulen ledenvergadering 12 april 2016
Aanwezigen: Lopulalan moet met een n.
De notulen worden met deze opmerking goedgekeurd.
4. Financieel
  - a. Jaarverslag 2016
EUR 1.100 minder uitgegeven dan begroot; pr (bodywarmers) en beheer (materialen voor veiligheid en voor reparaties) hebben iets overschreden.
Gelden van de stichting: zullen vanaf nu door kascontrolecommissie gecontroleerd worden.
  - b. Kascontrole
De kascontrolecommissie (Wim Beunes en Wil Maaijwee) heeft de boeken van de vereniging gecontroleerd en in orde bevonden.
  - c. Vaststelling begroting 2017
Enig grote verschil met 2017 zijn het jubileum (BBQ en Glossy met alle natuurgebieden in de gemeente).

JAARVERGADERING

Suggestie wordt gedaan om de Glossy te gaan verkopen bij bijvoorbeeld Sikkens en Bruna).

- d. Verkiezing Kascontrole commissie
Kascontrolecommissie 2017 (Wim Beunes en Kees van Delft). Reserve Kees van Duijn.

5. Verkiezing penningmeester

De penningmeester is weer drie jaar in functie en stelt zich herkiesbaar. Er zijn geen tegenkandidaten. Rien wordt door de vergadering herbenoemd als penningmeester.

6. Uitreiking Waakvlam

De Waakvlam is bedoeld voor een lid dat zich buitengewoon voor de vereniging ingesteld. De prijs wordt uitgereikt door Marc Snijders, de winnaar in 2016. Dit jaar gaat de Waakvlam naar Klini van Holland. Zij is al vele jaren actief in het mannengeweld van de groep natuurbeheer.

7. Rondvraag

Het aantal deelnemers aan de jaarvergadering valt tegen, gezien de locatie en de BBQ. Er hebben zich veel mensen afgemeld vanwege vakantie e.d. (Hemelvaartsweekend).

Er wordt kort stil gestaan bij het opzeggen van het lidmaatschap door Herman en Noor Peters.

De suggestie om de geschiedenis van het Jachthuis in de Hooibroeken op te nemen in de volgende Natuurlijk.

Hermien geeft uitleg over ontwikkelingen van de Ommetjes. Suggestie om Arjan Stoop van BL ook te betrekken bij het overleg over het onderhoud van de Ommetjes (met ook gemeente en ANV).

Anja geeft aan dat komende zondag de Samentuin Zwollemoer een open dag heeft. Iedereen is welkom.

8. Na de pauze

Jubileum BBQ

BBQ JAARVERGADERING

Datum: Vrijdag 25 mei – 18.15 uur

Plaats: Jachthuis - Hooibroeken

Vorig jaar hebben we na de Jaarvergadering een BBQ gehad, en dat is heel goed bevallen.

Daarom zal er ook dit jaar weer een BBQ zijn, direct aansluitend aan de jaarvergadering.

Wil je daarbij aanwezig zijn, geef je dan **uiterlijk 18 mei** op via info@natuurenmilieuheusden.nl.

Het Jachthuis is alleen te voet of met de fiets bereikbaar.

Ben je slecht ter been, dan kunnen we vervoer van de parkeerplaats aan de Elshoutseweg tot aan de poort regelen. Neem hiervoor contact op met Rien Melis, melisrien1@gmail.com, of tel. 0418-842 791.

Bron: sfeervolverwarmen.nl

WAAKVLAM 2018

Tijdens de jaarvergadering op 25 mei zal de Waakvlam 2018 worden uitgereikt.

De Waakvlam is bedoeld voor leden van de Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden die zich inzetten voor de natuur en/of het milieu van onze gemeente. Degene die de laatste keer de Waakvlam mocht ontvangen kiest steeds de volgende.

Klini van Holland, die de onderscheiding in 2017 in ontvangst mocht nemen, zal bekend maken wie de volgende Waakvlam ontvangt, en waarom.

Al een hele rij leden kregen de Waakvlam uitgereikt:

2016: Marc Snijders

2015: Rien Melis

2014: Herman Peters

2013: Harry Nijenstein

2012: André van Drunen

2011: Nely Lopulalan

2010: Wim Beunes

2009: Peter van der Velden

2008: Theo Boonmann

2007: Noor Peters – van Dijk

2006: Freerk Vos

2005: Cees van Delft

2004: Albert Hoevenaars

2003: Cees van der Meyden

2002: Jan de Moel

2001: Marian van der Linden – Botter

2000: Wil Maaijwee

1999: Cock de Moel – van Engelen

1998: Piet de Bont

1997: Joost van Balkom

Bron: freeimages.com

JAARVERSLAG BESTUUR

In 2017 vergaderde het bestuur elf keer. Vaste agendapunten waren o.a. financiën, kerntaken (werkgroepen) en komende activiteiten.

Het **aantal leden** is het afgelopen jaar licht terug gelopen, van 217 op 31 december 2016 naar 211 op 31 december 2017. Onderdeel daarvan zijn vier ereleden en 16 gezinsleden. Het aantal donateurs is 1.

In 2016 hebben we voor niet-leden de mogelijkheid geopend zich gratis te abonneren op Digitaal, onze maandelijkse digitale nieuwsbrief. Eind 2016 hadden al 23 mensen van deze mogelijkheid gebruik gemaakt; eind 2017 was dat aantal opgelopen naar 37. We hopen dat een aantal van deze abonnees uiteindelijk lid zullen worden van de vereniging.

datum	ereleden	leden	gezinsleden	totaal	donateurs	abonnees Digitaal
31-12-09	3	161	8	172	3	0
31-12-10	3	176	8	187	3	0
31-12-11	3	184	10	197	3	0
31-12-12	4	181	14	199	3	0
31-12-13	4	182	15	201	1	0
31-12-14	4	188	14	206	1	0
31-12-15	4	194	17	215	1	0
31-12-16	4	195	18	217	1	23
31-12-17	4	191	16	211	1	37

Vertegenwoordiging en samenwerking

De vereniging werkt samen met andere natuurorganisaties die actief zijn in de gemeente, met name met Natuurmonumenten. Verder ook met Brabants Landschap, Waterschap Aa en Maas en Staatsbosbeheer.

Daarnaast zijn we lid van de Brabantse Milieu Federatie (BMF). Een aantal malen is er contact met de BMF geweest over lopende zaken, met name op het gebied van Ruimtelijke Ordening.

De vereniging is vertegenwoordigd in de Adviesgroep Gebiedsversterking Oostelijk Langstraat (Jan Pijnenborg) en in EnergiekHeusden (Cary Driessen). Zie voor hun activiteiten elders in deze Natuurlijk.

We werken verder waar mogelijk samen met Heemkundekring 'Onsenoort', Agrarische Natuur Vereniging, en IVN de Waerdman.

Zie voor verslagen van de werkgroepen elders in deze Natuurlijk.

Communicatie

In 2017 is er een uitgave van Natuurlijk geweest, in de aanloop naar de Jaarvergadering. Daarnaast in december een 'Glossy', in vierkleurendruk. Deze laatste is zeer goed ontvangen, en we zijn dan ook van plan hiermee door te gaan. Daarnaast verschenen in de vierde jaargang Digitaal 13 keer.

Overleg met de gemeente

In 2017 is twee keer overlegd met de wethouders. De volgende onderwerpen kwamen ter sprake:

- Natuur:
  - o Idylle Vlinderveld
  - o Weidevogelconvenant
  - o Vlijmens Ven
  - o Pachtgronden
  - o Groenstructuurplan
  - o Haarsteegse Wiel
  - o Inrichting PlasDras in de Baardwijkse Overlaat
- Ruimtelijke ordening
  - o Erfbeplanting
- Duurzaamheid
  - o Zwerfafval
  - o Nacht van de Nacht
- Overig
  - o Toerisme en recreatie

Daarnaast vindt regelmatig overleg met ambtenaren plaats, met name over natuurbeheer en ruimtelijke ordening.

In 2017 is ook een belangrijke bijdrage geleverd aan de Duurzaamheidsagenda van de gemeente, met name in de onderdelen biodiversiteit en klimaatadaptatie. De Duurzaamheidsagenda is in december aangenomen door de gemeenteraad. In 2018 zal de uitvoering starten. Het is de bedoeling dat onze vereniging daar ook een rol in gaat spelen.

Meer weten over bovenstaande onderwerpen? Kijk dan op onze website (gebruik de zoekfunctie of via het menu), in Natuurlijk of in Digitaal!

(Harry Nijenstein, secretaris)

FINANCIEEL JAARVERSLAG 2017

Het jaar 2017 was een bijzonder jaar, omdat het 35 jarig bestaan van de vereniging werd gevierd. Dat vond plaats na de ALV op 26 mei 2017 met een BBQ. Later in het jubileumjaar werd nog een jubileum-magazine uitgebracht, waarin alle natuurgebieden binnen de Gemeente Heusden worden belicht.

2017 werd met een positief resultaat afgesloten: + € 349,59. Begroot was een tekort van € 390,00.

Het eigen vermogen is opgebouwd door de volgende baten en lasten.

BATEN:

- Contributies van leden en gezinsleden
- Donaties en rente

LASTEN

- Vrijwilligersuitje
- Commissie PR en RO
- Landschapsbeheer
- Infoblad "Natuurlijk"
- Lezingen
- Repaircafé
- Diversen o.a. bestuurskosten en vergaderkosten.
- Uitgaven tbv het Jubileum, BBQ en magazine.

Balans

Het **eigenvermogen** van "Natuur en Milieuvereniging Gemeente Heusden" is op 31 december 2017

€ 7481,76. Een lichte stijging met € 349,59.

Algemene kosten

De inkomsten aan contributies vertoont al jaren een zelfde patroon. Gemiddeld ongeveer € 15,00 per lid.

De inkomsten zijn hoger dan was begroot. O.a. door een hogere donatie van de gemeente Heusden voor het project Heidijk en een donatie van Brabants Landschap. De afname van 500 magazines door de gemeente Heusden voor een bedrag van € 2000,00 heeft ook een verhogend effect op de inkomsten.

De uitgaven zijn ook hoger dan begroot als gevolg van hogere drukkosten i.v.m. de extra te drukken exemplaren voor de gemeente Heusden. En de aanschaf van een bosmaaier, als gevolg van een onherstelbaar beschadigde bosmaaier. De nieuwe bosmaaier kost € 687,65.

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten. Geen.
Het materieel in eigendom is gedeeltelijk afgeschreven. Zie bijlage 1 en 2

Begroting

Voor zover nu bekend zijn er geen grote prijsstijgingen te verwachten. Ook staan er geen investeringen gepland voor aanschaf materiaal.

Namens het bestuur Rien Melis Penningmeester.

Bron: watledje.nu

BALANS 2017

NATUUR- EN MILIEUVERENIGING GEMEENTE HEUSDEN					
BALANS 31-12-2017					
Balans (debet)		Bedrag	Balans (credit)		Bedrag
Vaste activa					
eigendom	Eendenkooi ha 00.69.50	1,00			
	Houtwal ha 00.07.55	1,00			
materiaal	Kettingzagen (afgeschreven 4x)	4,00	Eigen vermogen	Liquide middelen	7481,76
	Bosmaaier	1,00		Materiaal	628,85
	Bosmaaier 2017	600,00			
	Heggeschaar (benzine)	1,00			
	Telescoop	1,00			
	Banner	1,00			
	Overig materiaal	1,00			
	3 Boekjes eco-tuinieren (5,95)	17,85			
Vlottende activa			Vreemd vermogen		
Debiteuren			Crediteuren		
Liquide middelen	ING zakelijke rekening	1.681,76			
	ING spaarrekening	800,00			
	ASN spaarrekening	5.000,00			
	Totaal	8.110,61		Totaal	8110,61
Balans 31-12-2016		7.715,52			
Saldo jaarrekening		349,59			
Afschrijvingen		45,50	558,5+600+4		
Totaal		8.110,61			

JAAROVERZICHT 2017

Natuur- en Milieuvereniging Gemeente Heusden							
Jaaroverzicht 2017							
Omschrijving	Inkomster	Uitgaven	Saldo	Begroting 2017	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2018
Contributies	3041,00		3041,00	3000,00		3000,00	
Advertenties	75,00		75,00	75,00		75,00	
Rente	34,54		34,54	35,00		20,00	
Donaties Brab Landschap	200,00		200,00	150,00			
Donatie Gemeente Heusden	1500,00		1500,00	1000,00		1500,00	
Kosten infoblad "Natuurlijk"		205,70	-205,70		450,00		1000,00
Vergader- en administratiekosten		602,66	-602,66		500,00		600,00
Vrijwilligersuitje(Bestuur, Onderst en fietstocht)		226,90	-226,90		0,00		500,00
Lezingen, excursies en abonnementen		65,00	-65,00		400,00		200,00
PR - website		94,78	-94,78		200,00		150,00
Landschapsbeheer		1940,54	-1940,54		1200,00		1200,00
Ruimtelijke Ordening			0,00		150,00		100,00
Duurzaamheid			0,00		0,00		100,00
Repaircafe	297,27	332,17	-34,90	250,00	400,00	270,00	470,00
Samen tuinen			0,00		100,00		100,00
Project vis- en amfibieonderzoek		203,56	-203,56				200,00
Project 35 jarig jubileum BBQ + Glossy	2.000,00	3263,16	-1263,16		1500,00		
Verkoop magazines	136,25		136,25			300,00	
TOTAAL	7.284,06	6.934,47	349,59	4510,00	4900,00	5165,00	4620,00
Saldo over/tekort		349,59		-390,00		545,00	
Infoblad: 1x blauwe boekje en 1x glossy							

LANDSCHAPSBEHEER JAARVERSLAG 2017

Negentien personen, 1 vrouw en 18 mannen, afkomstig uit Drunen, Vlijmen, Waalwijk en Zaltbommel stropen ook dit jaar weer hun mouwen op in de verschillende Heusdense natuurgebieden. Dit gebeurt op de woensdagmorgen, de vaste werkdag. Daarnaast zijn er nog wat losse werkdagen, zoals de eerste zaterdag van de maand in de winterperiode.

De Baardwijkse Overlaat, de Elshoutse wielen, de Hooibroeken met eendenkooi Ter Kwak, onze eigen natuurgebiedjes bij de Duinweg, de natuurstroken ten zuiden van het kanaal en de Heidijk tussen Overlaatweg en Nieuwkuijk zijn de gebieden waar door het jaar heen gewerkt wordt.

De werkzaamheden zijn divers: maaien van graslanden en ruigtes, dunnen van houtopstanden, paden vrijmaken, sloten schonen, wilgen knotten, de vangschermen herstellen van de eendenkooi, prunus uitsteken, bomen planten, houtwallen bijhouden. Het is zeer afwisselend en verschillend werk in steeds weer andere natuurgebieden. Ook afgelopen jaar is er weer flink gewerkt. We praten dan wederom weer over ruim 3.000 manuren. Al worden we ieder jaar wat ouder, de ervaring stijgt ook met het jaar! (Dit jaar zijn er wel wat kleinere blessures geweest, een zweepslag, een ontstoken gewricht, een kater na de carnaval, wat meer griepgevoeligheid). Maar dit weerhield de zieken er niet van om toch aanwezig te zijn tijdens de koffiepauze. Met andere woorden een prima sfeer.

Veiligheid is belangrijk en daarom wordt voor iedere werkdag een veiligheidsanalyse gemaakt. Rien Melis doet dit aan de hand van de werkmap ARBO van het Brabants Landschap. De mensen die werken met kettingzagen zijn gecertificeerd en dragen veiligheidskleding. Marc zorgt voor de materialen en deze worden ieder jaar gekeurd door een speciale keurmeester. Stickertje erop en we kunnen er weer mee verder.

De landschapsgroep werkt zelfstandig in gebieden van Natuurmonumenten, het Waterschap Aa en Maas en de gemeente Heusden. Met deze partijen vindt regelmatig overleg plaats. Met Natuurmonumenten en de buitendienst van de gemeente ieder kwartaal en met het Waterschap na afloop van de werkzaamheden. Ruim dertig jaar hebben wij in goede samenwerking, eerst met Rijkswaterstaat, later met Waterschap "Aa en Maas" de biodiversiteit op de kanaaltaluds verhoogd.

Insecten en met name vlinders deden het beter. Verschillende nieuwe nectarplanten ontkiemden. Hagedissen schoten weg onder de braam. Het deel tussen Torenstraat en Overlaatweg ging door meer licht en warmte en minder schapen vooruit. Ons werk was niet voor niets geweest. En toen kwam de mededeling van het Waterschap dat de status van de dijken van het kanaal werd verhoogd naar primaire waterkering. Dit betekent dat alle bomen van het dijktaalud moeten. Dit betekende ook dat al ons werk voor niets was geweest. Gelukkig konden we afspraken maken.

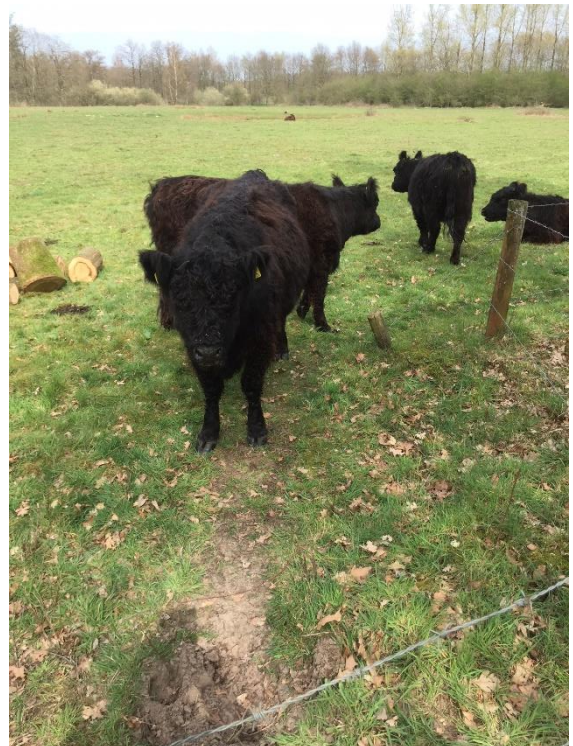

Mooie meidoorns zouden blijven staan en om het struweel van brem en hei zou omheen worden gemaaid. Dit ging goed tot afgelopen jaar. Van Den Bosch tot aan de plaats waar wij aan het werk waren was alles geklepeld en mooie 50 jaar oude meidoorns waren omgezaagd. We waren niet alleen erg boos maar vooral erg teleurgesteld. Alle nectarplanten die oh zo belangrijk zijn als voedsel voor insecten waren rigoureuus verwijderd. Wij vroegen het Waterschap om uitleg en kregen een excuusmail, dat het een fout van de aannemer was en dat dit niet de bedoeling was geweest.

Eigenlijk wilden wij stoppen met ons werk maar het laatste deel, het deel waar de koeien graasden is met Agrimonie, Zandblauwtje en het zeldzame Bont dikkopje te belangrijk om op te geven. Voordat we besluiten om de samenwerking met het Waterschap te verbreken, gaan we eerst met een groep mensen de biologische waarden van het kanaaltalud inventariseren. Mochten de waarden door het grootschalige klepelmaaien sterk achteruit zijn gegaan dan is onze samenwerking afgelopen. Mocht het meevallen en komen er voldoende nectarplanten terug dan proberen we door overleg de nog aanwezige waarden te waarborgen

Los van dit vervelende voorval is 2017 is een goed werkseizoen geweest. Er is in een goede sfeer veel werk verzet en we mogen stellen dat de Heusdense natuur wederom mooier en rijker geworden is.

Joost van Balkom (coördinator Landschapsbeheer)

Galloway in Baardwijkse Overlaat

Repair Café

Weggoien? Mooi niet!

Voor het vijfde jaar is het Repair Café Heusden actief geweest. Op 13 april vond de 25ste bijeenkomst

plaats. We gaven er een feestelijk tintje aan. Wethouder Mart van der Poel bezocht het Repair Café die avond met een kapotte mixer. Er was koffie, thee en koek voor alle bezoekers. De wethouder en Noor Peters hielden beiden een korte toespraak over het belang van Repair Café's.

Foto: wethouder van der Poel en reparateur Halvor

De mixer kon helaas niet gerepareerd worden.

Het Repair Café vond één maal in de twee maanden plaats in buurthuis de Stulp in Drunen, op een donderdagavond van 19.00 uur tot 21.00 uur.
De ruimte wordt gratis ter beschikking gesteld door ContourdeTwern.

Inmiddels zijn er 1.400 Repair Café's, verspreid over 33 landen.
Zie voor meer informatie: www.repaircafe.org

De doelen van het Repair Café zijn:

- het overdragen van reparatiekennis: samen met deskundige vrijwillige reparateurs worden de kapotte spullen van de bezoekers gerepareerd
- verminderen van de hoeveelheid afval: spullen gaan langer mee en hoeven niet te worden weggegooid
- beperking van de hoeveelheid grondstoffen en energie die nodig is om nieuwe producten te maken en vermindering van de CO2-uitstoot
- het Repair Café is een ontmoetingsplek waar bezoekers een praatje kunnen maken

De afgelopen vijf jaar vonden er 28 Repair Cafés in Drunen plaats, er werden alles bij elkaar 743 kapotte spullen gebracht.

Reparatie is in principe gratis maar een kleine vrijwillige bijdrage wordt gevraagd om de gemaakte onkosten van te betalen.
Iedereen is welkom!

Overzicht van de gebrachte kapotte spullen en het aantal dat wel/niet gerepareerd werd in 2017:

gerepareerde apparaten	53
half gerepareerde apparaten/advies gegeven	20
niet gerepareerde apparaten	23
gerepareerde kledingstukken	16
gerepareerde fietsen	15
niet gerepareerde fietsen	1
overige voorwerpen:	
gerepareerd	9

In totaal werden er dit jaar 137 kapotte spullen en apparaten ter reparatie aangeboden. Hiervan werden er door de reparateurs 93 gerepareerd.

Wat werd er zoal gerepareerd:

Leren tassen, een knijpkat, oordoppen, horloges, een schep, een rollator, kleding, een heggenschaar, fietsbanden, fietsverlichting, een krultang, cd-spelers, hogedrukreiniger, blenders, koffiezetapparaten, een boenmachine, stofzuigers, naaimachines, broodroosters, opladers, strijkijzers, een tablet, printers, mottengaatjes in truien, et cetera.

Foto: aan het repareren

Al met al was 2017, ondanks iets teruglopende aantallen ingebrachte spullen, een goed jaar voor het Repair Café. Veel gerepareerde spullen, tevreden bezoekers en een prima sfeer.

Dank aan alle vrijwilligers, zonder hen geen Repair Café's:

Paul, Peter, Cees, Ludwig, Jos, Jeroen, Carla, Willem, Halvor, Louis, Wil, Gerard en Bas.

Tekst en foto's Marian van der Linden,
mede namens Noor Peters en Norbert Luypen,
organisatoren van het Repair Café Heusden

NATUURSTUDIE 2017

Sinds 2012 worden door leden van onze vereniging inventarisaties uitgevoerd in verschillende natuurterreinen binnen de Gemeente Heusden.

Deze gegevens zijn van belang voor adviezen in het beheren van natuurgebieden en kunnen worden gebruikt bij ontwikkelingen door de werkgroep Ruimtelijke Ordening. Het is van het grootste belang om de gegevens up to date te houden.

Deze inventarisaties zijn voor iedereen beschikbaar op de website

www.natuurenmilieuheusden.nl .

Onder het kopje NATUURSTUDIE kunt u gegevens vinden over:

Amfibieën, Bomen, Dassen, Gierzwaluwen, Libellen, Planten, Roofvogels, Uilen, Vissen, Vlinders en Weidevogels.

Voor een aantal diergroepen ontbreken nog gegevens, met name voor broedvogels, jaarrondvogels en zoogdieren.

Ook van paddenstoelen en insecten zijn nog geen gegevens bekend. Daarom wordt een beroep gedaan op de leden van Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden om bij hun bekende gegevens door te geven aan de coördinator natuurstudie (Rien Melis).

Leden die willen gaan inventariseren kunnen desgewenst d.m.v. scholing (cursus of workshop) worden ondersteund om de noodzakelijke kennis op te doen of uw kennis uit te breiden. Aanmelden kan bij een van de bestuursleden.

In 2017 zijn geen opmerkelijke waarnemingen doorgegeven.

(Rien Melis, coördinator Natuurstudie)

Foto: Rien Melis

Oranje Luzernevlinder

JAARVERSLAG WERKGROEP RUIMTELIJKE ORDENING

De werkgroep Ruimtelijke Ordening bestond het afgelopen jaar uit slechts twee personen, te weten Cor Gunnink en Jan Pijnenborg. Initiatieven vanuit de werkgroep en oproepen van het bestuur in Digitaal aan de leden om zich bij de werkgroep aan te sluiten hebben tot dusver niets opgeleverd. Het streven blijft om de bezetting op redelijk niveau te krijgen.

Tien maal werd vergaderd om diverse ruimtelijke orderingsvraagstukken te bespreken. Daarnaast werden informatiebijeenkomsten van de BMF bezocht. Enkele malen werd deelgenomen aan de bestuursvergaderingen. Jan Pijnenborg vertegenwoordigde de vereniging in de Adviesgroep GOL. Daarnaast waren er contacten met de gemeente Heusden, de Omgevingsdienst Midden en West Brabant en de provincie. Ook werd enkele malen op verzoek van individuele burgers advies gegeven.

De belangrijkste onderwerpen voor de werkgroep zijn:

Bestemmingsplan Buitengebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied 3^e herziening, vastgesteld in september 2016 is in januari 2018 onherroepelijk geworden. De NMVH had naar aanleiding van het voorontwerp bestemmingsplan Buitengebied Heusden, 3^e herziening een inspraakreactie ingediend. Daarbij hebben we aangegeven veel waarde te hechten aan een goede regeling van het erfbeplantingsplan bij nieuwbouw en uitbreidingen van agrarische bedrijven. Ook is gevraagd om een bescherming van een aantal cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen. Vanwege de toezeggingen van de gemeente is bij het ontwerp 3^e herziening geen nieuwe zienswijze ingediend.

Het afgelopen jaar heeft de werkgroep RO advies uitgebracht over de wijziging en uitbreiding van de geitenhouderij Margrietweg 19 te Giersbergen. Het bestuur heeft ermee ingestemd geen zienswijze in te dienen.

Verder kan worden vermeld dat omgevingsvergunning Oosterseweg 1 voor uitbreiding van stalruimte en het aantal dierplaatsen voor 84.000 mestkuikens is geweigerd. De NMVH had eerder met het uitbreidingsplan ingestemd.

Gebiedsuitwerking Oostelijke Langstraat (GOL)

Vanaf 4 november 2017 hebben de Provinciaal Inpassing Plannen (PIP's) ter inzage gelegen en konden gedurende zes weken zienswijzen worden ingediend.

Op 14 november is in de Ster te Nieuwkuijk een inloopavond georganiseerd om belangstellenden te informeren over de plannen en de vervolprocedure.

In totaal heeft de provincie 200 brieven ontvangen, daarvan zijn er circa 130 gebaseerd op hetgeen de Stichting van Gol naar Beter (SGNB) in haar zienswijze heeft geschreven. Al deze zienswijzen richten zich op zowel beide PIP's, het MER en

---

de uitvoeringsbesluiten. Daarnaast zijn er nog ruim 70 andere unieke zienswijzen ingediend.

De Werkgroep Ruimtelijke Ordening heeft de GOL plannen opnieuw onder de loep genomen om na te gaan of de Natuur en Milieuvereniging gemeente Heusden een zienswijze moet worden ingediend. Daarbij is vooral gelet op de maatregelen die worden genomen om de natuur en landschap te versterken. In het kader van GOL worden 2 robuuste ecologische verbindingzones gerealiseerd. Met deze verbindingzones wordt de barrièrewerking van de A59 opgeheven. De ene ecologische verbindingzone verbindt de Loonse en Drunense Duinen met de Maas door middel van een 40 tot 60 meter brede zone langs het Drongelens kanaal (met uitzondering van de kruisingen met de A59, de nieuwe brug ten noorden daarvan en de Overlaatweg waar 25 meter beschikbaar is) en een gemiddeld 80 meter brede zijtak naar de Elshoutse Zeedijk.

De andere zone verbindt het Vlijmens Ven en Moerputten met het Engelermeer en Sompen en Zooislagen door middel van een ecotunnel onder de A59 van 20 meter breed en een gemiddeld 25 brede verbinding langs de Voordijk. De ecotunnel draagt tegelijkertijd bij aan het voltooiën van het HoWaBo-project. De afgelopen jaren is al een klimaatbuffer gerealiseerd in de Biessertpolder. De nieuw aan te leggen oostelijke randweg gaat functioneren als compartimenteringskade voor de waterbeheersing tijdens hoogwatersituaties.

De nieuwe weg door de Baardwijkse Overlaat komt op een afstand van 80 meter van de Heidijk te liggen. Het tussenliggend gebied wordt ingericht als plasdraszone met greppels en verschaald grasland. Deze zone kan tijdelijk natter zijn bij hoge waterstanden. De zone heeft de bestemming 'Groen' gekregen.

Het dichtmaken van de Heidijk ter hoogte van de Eindstraat in Drunen biedt de mogelijkheid om de wandelroutes aan deze zijde van de Overlaat met elkaar te verbinden. In Vlijmen Oost kan door ecotunnel een wandelpad naar de Moerputten worden gerealiseerd.

Ook staat de werkgroep positief tegen het voornemen om een snelfietsroute Waalwijk - 's-Hertogenbosch te realiseren.

De werkgroep Ruimtelijke Ordening is blij dat de aanleg van de ecologische verbindingzones goed in de plannen is verankerd. Wat de uitvoering betreft is het onderscheid 1^e en 2^e fase komen te vervallen. De bedoeling is de plannen na het doorlopen van bestemmingsplanprocedure en de vaststelling van het plan uit te voeren (verwacht wordt vanaf 2020). Op een aantal onderdelen moet de plannen nader worden uitgewerkt. Dit geldt onder andere voor de inrichting van de ecologische verbindingzone en het plasdrasgebied langs de Heidijk. Het is van belang dat de Natuur- en Milieuvereniging bij de uitwerking van de plannen betrokken blijft.

De werkgroep RO kan zich vinden in de GOL plannen, die nu voorliggen. Zij heeft het bestuur daarom geadviseerd in te stemmen met het plan en geen zienswijze in te dienen. Aldus heeft het bestuur besloten.

Groenafvalverwerkingsbedrijf VAL BV Veldweg Haarsteeg

Eind 2014 besloot de Provincie tot sluiting van het bedrijf. Zij het bedrijf gesommeerd het bedrijf voor 1 juli 2017 te sluiten en een deel van de bedrijfsgebouwen te slopen. Banning Advocaten hebben tegen de aanschrijving een bezwaar aangetekend. Volgens raadsman Pasveer zijn de composteeractiviteiten van het bedrijf inmiddels gestaakt en is het bedrijf overgeschakeld op de productie van topstrooisel, boxvulling voor stalvloeren. De provinciale bezwarencommissie heeft zich in over de kwestie gebogen. De commissie is van oordeel dat het aan de Veldweg gaat om een niet agrarisch bedrijf. Terwijl volgens het bestemmingsplan alleen agrarische bedrijven zijn toegestaan. Gedeputeerde Staten hebben dit standpunt overgenomen.

VAL tekende bezwaar aan tegen de besluiten van de provincie. De rechtbank stelde in juli vorig jaar dat de partijen onvoldoende serieus met elkaar hadden gesproken over een oplossing. Vertegenwoordigers van VAL, de provincie Noord-Brabant en de gemeente Heusden zijn opnieuw met elkaar in gesprek in een uiterste poging een oplossing te vinden voor het bedrijf aan de Veldweg in Haarsteeg. Er zit weinig schot in de gesprekken. Geen goede zaak voor de inwoners. Het wordt tijd, dat er in dit dossier knopen worden doorgehakt en dat illegale activiteiten van het bedrijf worden gestaakt.

Poort van Heusden, het ontwikkelplan landgoed Steenenburg

In het Brabants Dagblad van 22 december 2016 is nieuw plan voor de Poort van Heusden gepresenteerd. Het is een initiatief van de Arc-DBM Groep en de internationaal opererende Keldersgroup. Centraal in het plan staat de bouw van een diagnostisch medisch centrum dat onderzoek gaat doen naar behandelmethoden en medicijnontwikkeling op het terrein van MS en Alzheimer. Ook voorziet het plan voor het 44 ha grote landgoed in de komst van andere hightechbedrijven in de medische sector, de bouw van een hotel plus congressentrum, luxe zorgappartementen, hofjeswoningen, luxe vrijstaande huizen en waterwoningen. Het kasteel d'Oultrement wordt opgeknapt. Het gebied blijft openbaar toegankelijk bomen en groen blijven zoveel mogelijk behouden. Het college is enthousiast over de plannen.

In juli 2017 is aan de gemeenteraad het ontwikkelplan landgoed Steenenburg gepresenteerd. Ook is het plan en de aanpak met de omwonenden besproken. Hun bezwaren richten zich vooral tegen de woonbebouwing van de tuinen langs de Kasteellaan. Een bestemmingsplan wordt voorbereid.

In 2012 heeft de NMVH bezwaar gemaakt tegen de nota kaderstelling Poort van Heusden. Wij zijn steeds tegenstander geweest van de plannen van de gemeente Heusden om het terrein te verkopen voor woningbouw en bedrijvigheid. Wij wilden de cultuurhistorisch en landschappelijk waardevolle geleidingszone tussen Drunen en Nieuwkuijk behouden.

Bron: www.delfgou.nl

De gemeenteraad heeft indertijd de nota Kaderstelling Poort van Heusden vastgesteld. De politiek wil met de verkoop van de gronden de kosten van aankoop van de gronden en het beheer terugverdienen. Het lijkt verstandig onze positie te heroverwegen en het nieuwe plan op haar merites te beoordelen. Het nieuwe plan heeft zeker een aantal pluspunten; respect voor de natuur en het landschap en het landgoed blijft openbaar toegankelijk voor het publiek.

Overige Plannen

In 2016 is de **Omgevingswet** door de Kamer vastgesteld. Er komt één wet voor de fysieke leefomgeving ter vervanging van 25 bestaande wetten. Het aantal Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's) wordt teruggebracht van 60 tot 4 en er komt één omgevingsregeling in plaats van 70 bestaande ministeriele regelingen. De Omgevingswet verplicht provincies en gemeenten een omgevingsvisie te ontwikkelen. Een en ander moet leiden tot betere en meer integrale besluiten, minder regels en snellere procedures.

De provincie verwacht dit voorjaar met een Ontwerp Omgevingsvisie te komen.

Verder hebben rijk en provincie tegen de achtergrond van de sterk gegroeide veestapel het **mestbeleid** in 2016 aangepast. Een onderzoeksrapport van de provincie Noord-Brabant laat zien dat er nog veel mis is bij de agrarische bedrijven. De handhaving laat veel te wensen over. Wat de controle betreft heeft de provincie besloten tot een inhaalslag, waarbij in drie jaar alle agrarische bedrijven worden gecontroleerd. Het college van Burgemeester en wethouders heeft in december besloten tot deelname aan het projectintensivering veehouderijen (ITV). De Milieudienst Midden en West Brabant speelt daarbij een centrale rol. De Werkgroep probeert via contacten met de gemeente de vinger aan de pols te houden.

De gemeente heeft het afgelopen jaar het rapport **Heel Heusden Duurzaam (2017 – 2021)** en een **Groenstructuurplan** opgesteld. De werkgroep heeft beide plannen bestudeerd en hierover advies uitgebracht aan het bestuur.

Het voorgaande laat zien dat er voldoende werk ligt voor de werkgroep. Daarom roep ik leden, die geïnteresseerd zijn in de ruimtelijke ontwikkelingen van de gemeente en de provincie, om zich aan te sluiten bij de Werkgroep RO.

Jan Pijnenborg

Bron: www.gemeentebelangenheusden.nl

JAARVERSLAG FOTOWERK GROEP

In mei trokken vijf leden van de vereniging gezamenlijk het Vlijmens Ven in. Op een paar vierkante meter slechts fotografeerden ze een boeiende verzameling van planten en dieren bij elkaar. Zoals het fotograferen betaamt: op de hurken, op de knieën en zelfs languit. En natuurlijk wilden we allemaal weten wat we hadden vastgelegd en hoe we nog mooiere foto's kunnen maken. Een heel aangename en leerzame middag.

Een hoogtepunt in het afgelopen jaar was uiteraard de glossy 'Heusden....een groene gemeente!'. Regelmatige bezoekers van de fotogalerij op de website '<http://www.natuurenmilieuheusden.nl/gallery/>' zullen een aantal foto's herkend hebben. Maar er waren heel veel nieuwe foto's te zien in de glossy; onder andere van de hand van onze 'huisfotografen' Annie en Willemien. Foto's uit de prachtige glossy zullen de komende tijd ook in de fotogalerij gaan verschijnen.

Meer info over de fotowerkgroep: info@natuurenmilieuheusden.nl

---

JAARVERSLAG WERKGROEP SAMENTUINEN

Samentuin De Zwollemoer ging in maart 2015 van start met hulp van de Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden.

De groep tuiniers wisselde van samenstelling maar telt steeds zo'n 15 leden. Met z'n allen zorgen deze tuiniers voor een rijk gevarieerde ecologische tuin met poelen, houtwal, wilgen, fruitbomen, groenten, kruiden, bijen.

In mei en in oktober waren er open middagen. Ook in het komende jaar zijn er twee zondagmiddagen waarop De Zwollemoer met alle plezier gasten een kijkje laat nemen in hun paradijsje.

<http://dezwollemoer.jouwweb.nl>; contact via samentuinen@natuurenmilieuheusden.nl

Bijensteek

Toen ik de kop las 'Festival voor vrolijke vlinders en blije bijen', dacht ik in eerste instantie aan een nieuwe methode en een frisse kijk op het geven van seksuele voorlichting aan kinderen. Ik stam nog uit de tijd van de bloemetjes en de bijtjes, dus vandaar die associatie. Het komt ook door het woord Blije. Daardoor word je ook op het verkeerde been gezet.

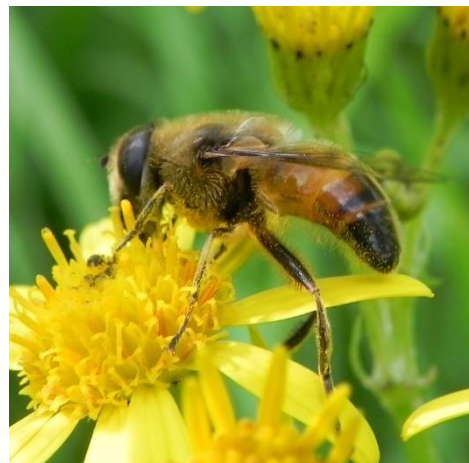
In mijn jonge jaren waren immers de bloemetjes nog onbespoten en de bijtjes nog blij. Wisten wij veel. Van het woord biologisch-, ecologisch of duurzaam tuinieren of landbouw bedrijven, hadden wij, inclusief onze opvoeders, nog nooit gehoord. Zowel voorbehoeds- als bestrijdingsmiddelen bestonden er nauwelijks. We rommelden en tobden maar wat aan in grote gezinnen en op keuterboerderijen.

Op het moment dat in Nederland de anticonceptiepil beschikbaar kwam, in 1964, kwam er een 'vrijbrief' voor vrolijke vlinders en blije bijen. Dankzij die pil waren de consequenties van de 'steken' door de figuurlijke blije darren niet langer pijnlijk meer. Voor de letterlijke blije bijen brak echter een nare tijd aan. Door overmatig kunstmestgebruik en de introductie van chemische bestrijdingsmiddelen, zoals Roundup, zijn natuur en het milieu in de tweede helft van de 20e eeuw ernstig verontreinigd geraakt, met desastreuze gevolgen.

Blije bijen bestaan niet meer. Wereldwijd gaat het slecht met de bijen. Er zijn veel minder wilde bijen en hele bijenvolkeren sterven af. Dat komt door parasieten, bacteriën, varroamijt, bestrijdingsmiddelen en de sterke achteruitgang van de biodiversiteit van bloemen en planten.

Ik word daar niet vrolijk en zeker niet blij van. Hoe sympathiek de volgende activiteiten ook zijn: Blije Bijen Ballen maken, Plantjes Verspenen of Informatie Geven over Ecologisch Tuinieren. Het is Vijf voor Twaalf. We hebben dus nog maar enkele minuten de tijd voordat ons hele ecologisch systeem in elkaar dondert. Wat mij betreft gaan we wereldwijd een dodenmars organiseren voor de (wilde) bij.

RC Schalken

Blinde bij foto: Annie van Bokhoven

INTERVIEW MET DICK VEEN

“Alle belangen van het buitengebied bij elkaar brengen”

Hij werd bijna 66 jaar geleden geboren in Wijk bij Duurstede, groeide op op de boerderij, een gemengd bedrijf, met circa 20 hectare grond. “We hadden hoogstamfruitbomen, melkvee, varkens en een moestuin. Van alles wat. Vooral die moestuin was een doffe ellende. Was het droog dan kwam je niet door de klei heen, was het nat dan bleef de klei aan de spa hangen. Ik heb er wel werken geleerd.” Zijn liefde voor de natuur en het milieu komt voor een deel voort uit zijn jeugd, maar ook uit zijn arbeidzame leven, waarvan 28 jaar in het Heusdense. Hij huldigt het principe dat je een betere wereld moet doorgeven, dan je hebt aangetroffen. Dick Veen (Gebiedsontwikkelaar / Programmanager) nam onlangs afscheid van de gemeente. Een terugblik op die periode, waarin hij ook veel betekend heeft voor de Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden.

Het was vooral de moeder van Dick, afkomstig uit Odijk, die het belangrijk vond dat haar kinderen gingen studeren en dat hield voor Dick in de HTS, weg- en waterbouw. Na zijn studie, een trektocht door Portugal en vrijstelling van dienst startte hij zijn loopbaan als gedetacheerde van een adviesbureau, bij de gemeente Amsterdam. Daarna kwam hij als uitvoerder terecht bij de NBM (nu BAM), werd opzichter bij een Centrale Technische Dienst voor 3 gemeenten en kreeg vervolgens zijn eerste

---

leidinggevende functie bij de gemeente Oudenbosch, als hoofd van de afdeling Weg en Waterbouw. Vervolgens had hij “een hele leuke tijd” als directeur Gemeentewerken in Zoeterwoude. “Rijkswaterstaat zit in Den Haag op een steenworp afstand. Samen met de burgemeester hebben we destijds de Rijksweg 11 van de grond getrokken.”

In 1990 komt hij met zijn gezin in Vlijmen wonen. In de afgelopen 28 jaar bekleedde hij diverse functies, waaronder bijvoorbeeld lid van de projectgroep Gemeentelijke Herindeling. “De periode van het ineenschuiven van drie aparte organisaties, heb ik als een schitterende tijd ervaren.

In het weekend, op zaterdag en zondag werkten we daaraan, op maandag was het de eigen organisatie van informatie voorzien en op woensdag werden de zaken dan in de projectgroep besproken.”

Merk je nu nog iets van de verschillende bloedgroepen? “Nee, niet in de raad of college en ook niet in de organisatie, die inmiddels helemaal vernieuwd is met mensen die grotendeels van buiten Heusden komen. “Dat vind ik soms wel jammer, want ze kennen de achtergronden niet, de kernen of het buitengebied en weten nauwelijks of het om landbouw-, veeteelt- of natuurgebied gaat.”

De periode van de grote projecten breekt aan als hij lid wordt van OOP (Organisatie, Ontwikkeling en Projecten). Het was de denktank van de gemeente, waarbij op strategisch en tactisch niveau over tal van beleidsterreinen ‘gefilosofeerd’ wordt.

“Heel verfrissend, je praat met collega’s over allerlei zaken en iedereen kijkt er op een eigen manier tegenaan.” De kans om eigen projecten te gaan doen, grijpt Dick met beide handen aan. Op 2 januari 2006 start hij als projectleider Corridorstudie A59 namens de gemeenten Den Bosch, Waalwijk en Heusden. “Het was de startfase waarin de drie gemeentes samen met Waterschap Aa en Maas, Natuurmonumenten, ZLTO, Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer en de provincie Noord-Brabant zich gingen oriënteren op een samenhangende oplossing voor de problematiek. Uiteindelijk zijn er bij het overleg 20 organisaties betrokken. Voor mij was de vraag: ‘Hoe ga ik dat vormgeven’? Aan drie bureaus is gevraagd om met voorstellen te komen voor het doorlopen van het proces, waarbij iedereen wat te winnen moest hebben. Met Mark Buijs als verantwoordelijk wethouder werd de samenwerking op ambtelijk en bestuurlijk niveau uitgebreid en tot aan begin 2008 hard gewerkt aan het opbouwen van een onderlinge vertrouwensband tussen al die organisaties. Ook met de Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden. Dat is de basis geweest.”

Wordt de GOL zoals je die in het begin van het proces voor ogen hebt gehad? Een volmondig: “Ja”, is het antwoord. “De GOL is het vervolg op de Corridorstudie A59. We moesten wachten op het grote geld. Het belangrijkste voor mij was om voor elkaar te krijgen dat de bebouwing van de gemeente Heusden in een landschappelijke, ecologische en natuurlijke groene omgeving werd ingebed.”

Heb je begrip voor de bezwaren van diverse actiegroepen, zoals van GOL naar Beter of De Vijfhoeven? “Zonder zuur geen zoet. Het hoofddoel van de GOL is dat je het verkeer uit de kernen haalt waar je het a.u.b. niet wilt hebben. Dat gaat voor 97% lukken. Maar we hadden natuurlijk liever niet gehad dat er meer verkeer komt in het gebied van Vlijmen-oost (nieuwe afslag) en de Baardwijkse Overlaat. Maar de winst is veel groter dan het nadeel. Het gaat om de leefbaarheid van alle burgers. In goede harmonie is voor hiervoor gekozen en alle 20 organisaties hebben unaniem met deze oplossingen ingestemd. De noord-zuidcorridors tussen de Loonse en Drunense Duinen en de uiterwaardgebieden zijn een grote winst voor de ecologie. Alle ecologische passages tussen de Maas en de Kempen moeten hoogkwalitatief gemaakt worden, zoals bij A59, N261, A2, N65 en A58.”

Heeft de burger voldoende invloed op dit soort processen? Bij de vaststelling van de Structuurvisie in 2009 zijn 200-250 zienswijzen ingediend en daar is zeer zorgvuldig mee omgegaan. In de afgelopen 3 jaar is één jaar extra ingeruimd om met de mensen in gesprek te gaan. Ik vind wel dat de burger voldoende mogelijkheid voor inspraak heeft gehad. Ook de raad heeft op 29 oktober 2013 unaniem met de plannen (Bestuursovereenkomst GOL), zoals ze nu op tafel liggen, ingestemd. Op onderdelen hebben er als gevolg van dat ene jaar extra tijd en schetssessies aanpassingen ter verbetering plaatsgevonden.”

Waar kijk je met de meeste voldoening op terug?

De corridorstudie A59/GOL, de geluidsschermen langs de A59, de randvoorwaarden ecologische verbindingen noord-zuid, de bijdrage vanuit duurzaamheid aan het natuurnetwerk in Heusden, ook aan de biodiversiteit. De Hooibroeken, Sompen en Zooislagen moeten nog afgerond worden. Dat staat in het overleg met de provincie zodanig in de grondverf dat het binnen 3 á 4 jaar gerealiseerd wordt. Verder heb ik het Bidbook geregisseerd van het Van Gogh Nationaal Park, het gebied tussen Maas en Kempen en tussen de steden 's-Hertogenbosch, Eindhoven, Tilburg en Waalwijk. De GOL en dit grote nieuwe Nationale Park maken de Oostelijke Langstraat toekomstbestendig voor de komende eeuw.”

Wat gaat Dick Veen doen nu hij 'retired' is?

“Er zijn er heel veel die mij dit gevraagd hebben. Ik gruw ervan om te zien hoe sterk de biodiversiteit is afgenomen. Als de B.V. Nederland moeten we er met z'n allen voor zorgen dat de biodiversiteit in het landschap toeneemt. We zitten op een belangrijk transitiepunt voor de landbouw. Ik vind dat we de boeren daarbij moeten helpen. Cado (Centraal Agrarisch Duurzaamheids Overleg) moet met oplossingen komen voor de sterk afgenomen biodiversiteit, transitie van de landbouw en de kwaliteit van het landschap/buitengebied. Alle belangen die spelen in het buitengebied moet je bij elkaar brengen en met een open blik voor elkaars problemen om de tafel gaan zitten, met de bedoeling ook dat iedereen er winst uit kan halen. Resultaat moet een 100% gedragen Omgevingsvisie worden”.

Nou weet ik dus nog niet waar je voor te strikken bent. “Eerst afkicken enkele weken in Normandië. Eind mei ga ik me bezinnen op wat ik daarna ga wil gaan doen. Ik ben gezond, heb nog voldoende energie en ambitie. Als er dingen voorbijkomen waarop ik mijn invloed kan uitoefen, zoals landschap of in de ecologische richting, dan houd ik me daarvoor aanbevolen. Daarnaast ga ik natuurfilosofie studeren. Gedachten vanuit de oude Grieken via de Middeleeuwen verbinden met het huidige Heusden en dat in een essay proberen te verklaren.”

April 2018, tekst RC Schalken, foto's Marian de Bonth

NIEUWE LEDEN IN 2017

De Heer A van Bokhoven Haarsteeg

De heer L van Iersel Drunen

Mevrouw G Mast Heusden

Aantal leden per 31-12-2017

Ereleden	4
Leden	191
Gezinsleden	16
Donateur	1
Digituurlijk	38

Bloeiende heester Baardwijkse Overlaat

foto: Wilhelmine Marti

Ommetje Herpt

Op zondag 20 maart heb ik op verzoek van onze vereniging het ommetje gelopen met een groep belangstellenden die afgekomen waren op een krantenartikel door de vereniging geplaatst in diverse plaatselijke kranten. Het volgende verslag gedaan van deze middag; Vandaag gelopen met 16 mensen op een zon overgoten dag, het was heerlijk en gezellig. Na afloop is iedereen meegelopen de kroeg in voor een welverdiend biertje of kop koffie. Allemaal voorzien van een folder van de vereniging en Harrie Smits was er ook bij.

Op zondag 2 april meegedaan aan de Dromen Doen Heusden Dag. Ik werd die dag in het dorpshuis van Herpt geïnterviewd door Leo Swaans over ondernemend Herpt. Het blok om 12.30 uur die dag met als thema "betrokken en voor de gemeenschap ondernemend" kwamen de volgende personen aan het woord en werden als volgt aangekondigd; Ad Buijs; gemeenteraadslid, financieel deskundige, Wouter Gommers; huisartspraktijk Oudheusden en mijn persoon Hermien van Toorenborg; ommetje Herpt, Natuur en Milieuvereniging.

Vanaf begin september wordt bij boekhandel Sikkens in Drunen de routeboekjes ommetje Herpt te koop aangeboden. Van het Heusdens Buro voor Toerisme 50 boekjes beschikbaar gekregen voor de verkoop.

In de 3^e week van september wist Walter Teurlings mij te verrassen met enkele exemplaren van het nieuwe boekje van het leerroutepad ommetje Herpt voor de Scala scholen.

De zoektocht om het ommetje te kunnen onderbreken en de route in te korten, is er veel overleg geweest met de grondbezitters tussen de Herptseweg en de Buitengracht. Op 18 oktober een mail gekregen dat één van hen de gesprekken hierover opnieuw zou willen oppakken. Dit verzoek heb ik doorgespeeld aan Walter Teurlings i.v.m. het leerroutepad. Op 7 november is Walter gaan praten en heeft toestemming gekregen dat als het vooraf wordt gemeld bij de eigenaar er met schoolklassen over het land kan worden overgestoken. Voorlopig geen publiek wellicht later als het met de STIKA is geregeld.

Op 20 november was de vergadering van Buurt Bestuurt Herpt. Als agendapunt heb ik ons leerroutepad ingebracht met het verzoek of Buurt Bestuurt Herpt een bijdrage zou willen doen voor de educatieve app waarvoor de gemeente de helft van het benodigde bedrag; 2500 Euro beschikbaar stelt aan de Scalascholen om deze app te realiseren. Buurt Bestuurt Herpt heeft hier positief op gereageerd met een bedrag van 500 Euro.

Op vrijdag 8 december kennis gemaakt met een nieuwe bewoner in Herpt. Zij is in het bezit gekomen van een flink stuk grond langs het Oude Maasje. Zij heeft mij laten weten; "In de toekomst willen wij onze bijentuin openstellen voor wandelaars en/of excursies. We zullen wel een paar jaren nodig hebben om de tuin in te richten. Het is de bedoeling dat de bijentuin volgens permacultuur principes wordt opgezet, met een grote diversiteit aan bomen, struiken en planten, eetbaar voor de bijen, maar ook voor de mens. Daarnaast hoopt zij dat onze vereniging kan helpen om de gemeente Heusden bij / insect vriendelijk te maken, dit ter verbetering van de natuur". Ze is inmiddels lid van onze vereniging heb ik van haar begrepen. Ik heb haar geïnformeerd over de Stika en de mogelijkheden. Verder hebben we de afspraak gemaakt met elkaar in contact te blijven.

Ommetje Haarsteeg

Op 9 augustus een mail ontvangen van Harry Nijenstein met het volgende verzoek; Namens de NMVH overleg ik met de gemeente over de duurzaamheidsagenda, in het bijzonder over hoe we de natuur/biodiversiteit kunnen verbeteren. Ik werk samen met Dick Veen van de gemeente. Dick is bezig om het gebied tussen Sompen en Zooislagen en Haarsteegse Wiel om te vormen naar natuur. Om zo uiteindelijk een EVZ tussen Kempen en Maas te bewerkstelligen. Hij wil graag met jou praten over jouw Ommetjes-activiteiten in dat gebied. Zou je hem kunnen bellen of mailen voor een afspraak?

Op dinsdag 17 oktober heeft het contact met Dick Veen op het gemeentehuis Vlijmen plaatsgevonden en schreef ik het volgende aan Harry als reactie; Ik heb afgelopen dinsdag gesproken met Dick Veen. Ik heb van hem begrepen dat hij over 5 maanden met pensioen wil en nog bergen werk voor zich heeft liggen. Hij hoopt verschillende werkgroepjes te kunnen creëren die deeltjes van deze berg kunnen overnemen van hem. Op deze manier hoopt hij weer zicht te krijgen op zijn einddatum. Met hem afgesproken; de verschillende mails over het ommetje Haarsteeg digitaal aan hem door te spelen. Verder een lijstje namen op te stellen van personen met wie ik contact heb gehad inzake ommetje Hedikhuizen en Haarsteeg. Een 2e lijstje met namen inzake het ommetje Hooibroeken bij Elshout. Het contact heeft verder geen gevolg gehad voor de verdere ontwikkeling in het realiseren van het ommetje Haarsteeg. Op vrijdag 3 november n.a.v. een tip van Harry in gesprek geweest met Buurt Bestuurt Hedikhuizen over ommetjes. Gesproken met 2 leden van Buurt Bestuurt over het ontwikkelen van nieuwe ommetjes in Hedikhuizen. Ik heb mijn promotiemateriaal meegenomen en een kaartje met mijn voorstel voor een ommetje Haarsteeg. De wens uitgesproken om elkaar te ondersteunen waar dat kan. De verschillende ideeën over ommetjes sluiten mooi op elkaar aan en zorgen zo voor een wandelnetwerk. De aandacht gevestigd op de mogelijkheid van een wandelpad over de Maasdijk.

Ik denk dat ze eerst een Power Point presentatie gaan maken om de eigen bewoners warm te maken voor hun plannen. Er zijn geen verdere afspraken gemaakt met mij. Ik heb aangeboden dat als ik van nut kan zijn, ze mij altijd kunnen bellen.

Vlijmens Ven

In het gesprek met Dick Veen is ook de vraag gesteld om eens te kijken naar het Vlijmens Ven; hoe er een wandeling kan ontstaan die aansluit op de gele route vanuit de Moerputten. Op 23 november kreeg ik een reactie van Dick Veen nadat ik verschillende reeds bestaande ontwikkelingen en personen onder zijn aandacht had gebracht, zijn reactie;

“Ontzettend bedankt voor Folder en Boekje!!! Zijn beide perfecte "Eye - catchers" voor kennismaking met belangrijke (Landschap - Ecologische) Hotspots in Heusden. Ik zorg dat meer mensen hiervan op de hoogte komen. Nogmaals dank!”

Aldus 22 april 2018, Hermien van Toorenborg

Buitenwiel in de Zooislagen

foto: Annie van Bokhoven

DUIZENDEN VOGELS LANGS DE MAAS

Duizenden smienten, ganzen, talingen, Kieviten, grutto's, wulpen en vele andere vogels trokken langs de Maas om er te rusten, te eten en alvast een partner te zoeken voor het naderende broedseizoen.

De afgelopen maanden zijn we begonnen met het inventariseren van al het leven in de Heusdensed natuurgebieden. De gebieden, die er qua soortenrijkdom uitsprongen waren de watergebieden.

Op en bij de Elshoutse wielen, het Drongelens kanaal, de Haarsteegse Wiel en de Roeivijver zagen we vele watervogels: tientallen wilde eenden, grauwe ganzen, kraakeenden, Canadese ganzen, kolganzen, meerkoeten, kuifeenden en aalscholvers. Groepjes sijzen en putters kwamen voorbij evenals groepen kramsvogels. Af en toe een buizerd, een zilverreiger, een specht, een blauwe kiekendief of een appelvink. En natuurlijk waren er altijd de kraaien, de hout- en holenduiven, de meeuwen en de spreeuwen.

Maar het natuurgebied waar het meeste te zien was is de Bergsche Maas en dan met name de uiterwaarden, zoals de Gansooiense uiterwaard. Wat een vogelrijkdom!! De Gansooiense uiterwaard ligt net buiten de Heusdensed gemeentegrens en is eigendom van Natuurmonumenten.

In en rond dit natuurgebied foerageerden duizenden brandganzen, duizenden kolganzen en honderden smienten. Verderop zat een groep meerkoeten, 84 telde ik er. Nu nog in groep om samen het water open te houden, maar zodra de vorst weg is trekken die naar sloot en plas.

Erg mooi waren de wintertalingen, die ondanks de kou over het ijs achter de vrouwtjes aanzaten. Ook de pijlstaarten en slobbeenden waren aanwezig, maar die waren een stuk schuwer. Zelfs twee kluten kwamen voorbij. En dan de laatste week de doortrek van de grutto's. Meer dan honderd waren er op een dag in de uiterwaard aan het rusten. Opvallend was een groep van zo'n negentig IJslandse grutto's, een kleiner, meer roodbruinere ondersoort. Wulpen en tureluurs zorgden voor de afwisseling.

De komende maanden gaan we verder met inventariseren. Dan zullen het meer de broedvogels, de vlinders, de libellen en het waterleven worden.

Joost van Balkom

IJslandse grutto   Bron: Vogeldagboek

JAARRONDTUINTELING

Tuinen beslaan een groot deel van Nederland.

Wat er allemaal leeft aan soorten vogels, vlinders, libellen, zoogdieren, amfibieën en overige insecten is nauwelijks bekend.

Ook uw tuin zit vol leven. U kunt dat doorgeven via www.tuintelling.nl.

U hoeft niet per se te beschikken over een grote tuin of tuinreservaat. Ook met een kleine tuin kunt u al deelnemen. Ik ben begonnen met een tuin van 30 m².

Het is heel eenvoudig en het kost u slechts 15 minuten per week om uw gegevens door te geven.

Hoe werkt dat.

1. Maak (eenmalig) een account aan door u te registreren op bovengenoemde website
2. Maak een tuin aan waarin u gaat tellen
3. Voeg de soortgroepen toe die u wilt tellen
4. Maak een keuze uit weektelling en/of tijdstiptelling

Daarna kunt u beginnen met de telling.

1. Kies een vaste dag om de gegevens in te voeren
2. Noteer gedurende de week het hoogste aantal dat u tegelijkertijd ziet.
3. Aantallen niet bij elkaar optellen.
4. Voer de telresultaten in op www.tuintelling.nl

Voor meer uitgebreide informatie kijk op www.tuinteling.nl

Wist u dat er in 2017.....

- 11.015 deelnemers aan de jaarrondtelling waren
- 53.592 tellingen zijn uitgevoerd
- 3.047 soorten zijn geteld
- 3.527 nieuwe tellers zijn bijgekomen
- In totaal 4059 hectare oppervlakte aan tuinen stond geregistreerd
- 1.648 soorten planten zijn geteld
- 248 soorten vogels zijn geteld
- 56 soorten libellen zijn geteld
- 50 soorten vlinders zijn geteld
- 50 soorten zoogdieren zijn geteld
- 21 soorten amfibieën zijn geteld
- 14 soorten vissen zijn geteld.

Rien Melis

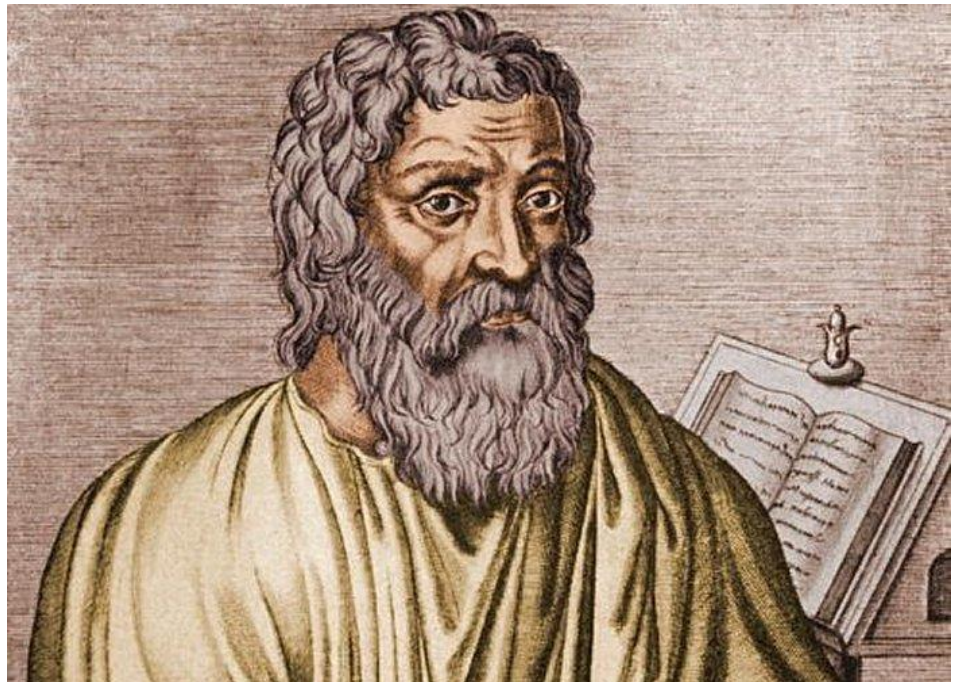

GENEESKRACHTIGE PLANTEN

In **de Griekse oudheid** nam het gevoel van verbondenheid met de sterrenhemel een allesbeheersende plaats in. Zoals alle volkeren rond de Middellandse Zee, richtten de Grieken hun blik graag naar de heldere sterrenhemel en waren zij geboeid door het geheimzinnige, betoverende schouwspel van de nachtelijke hemel. Men ervoer het heelal, als een kosmos d.w.z. als een volmaakt geordend geheel, een sacraal gegeven waar men met diepe eerbied en eindeloze bewondering naar opzag. Ze leefden in het besef dat alles in de kosmos zinvol met elkaar samenhangt en zagen de individuele mens als deel en evenbeeld van de kosmos. Ze hadden een vast vertrouwen in de natuur en in de natuurlijke geneeskracht. Als er zich een ziekte als een stoffelijke neerslag van een wanorde of disharmonie in het lichaam manifesteerde, dan groeiden er in de omgeving geneeskrachtige planten die de energie en de heelkracht in zich droegen om de orde en de harmonie in het lichaam weer te herstellen.

Hippocrates (met een groep volgelingen) verzamelde alle medische kennis van die tijd en tekende die op in een aantal geschriften: het z.g. corpus Hippocraticum. Hippocrates wordt daarom wel de vader van de geneeskunde genoemd. Hij legde sterk de nadruk op: hygiëne, gezonde eet- en drinkgewoonte, frisse lucht en een natuurlijk verloop van de processen in het lichaam. Zijn

bron: Wikipedia

stelling: Laat uw voeding uw medicijn zijn en uw medicijn uw voeding. Nog een interessant gegeven: Hij maakte al gebruik van een extract van de wilgenbast als pijnstillend en koorts onderdrukker. De werkzame stof uit dit extract – salicylzuur – heeft in de 19^e eeuw geleid tot de ‘ontdekking’ van acetylsalicylzuur dat door Bayer onder de merknaam ‘Aspirine’ op de markt werd gebracht! Zijn omschrijving van de medische ethiek (tegenwoordig natuurlijk wel aangepast) wordt nog steeds door beginnende artsen onderschreven tijdens het afleggen van de ‘Eed van Hippocrates’.

Let wel, Hippocrates leefde 400 jaar vóór Christus!

De Romeinen die al eerder Griekenland hadden veroverd en zich de Griekse beschaving hadden eigen gemaakt, brachten deze kennis naar onze streken.

Waarschijnlijk zou alle kennis van de Griekse natuurgenezers die via de Romeinen hier was verspreid, verloren zijn gegaan als de verschillende geschriften niet bewaard en gekopieerd waren in **de middeleeuwse kloosters**.

Dankzij hun bedrevenheid in het Grieks en het Latijn konden de kloosterlingen die kennis ook weer overdragen en in praktijk brengen. Omstreeks 1600 ontstonden in Nederland **de eerste universiteiten**. Bij de universiteit behoorde ook een kruidentuin (hortus botanicus), waar de aanstaande chirurgijns en apothekers les kregen. De huidige geneeskunde heeft zich ontwikkeld op basis van de chemotherapie. De behandeling is symptomatisch (d.w.z. de klacht wordt verholpen zonder naar de dieperliggende oorzakelijke verbanden te zoeken).

Toch begint er ook weer meer aandacht te komen voor de natuurgeneeswijze (in de vorm van geneeskrachtige kruiden) die zich richt op lichaam en geest en een gezonde levenswijze en uitgaat van het **zelf genezend vermogen** van het lichaam.

Planten zijn bijzondere, wonderlijke wezens die het bestaan van de mens op aarde mogelijk maken. Zij nemen met hun groene blaadjes, waarin huidmondjes zitten, koolstofdioxide uit de lucht op en met hun wortelharen zuigen ze water uit de bodem. Vervolgens maken ze met behulp van zonne-energie die op de groene blaadjes valt van koolstofdioxide en water glucose en zuurstof. De glucose kan weer worden omgezet in zetmeel. Met het water uit de bodem neemt de plant ook stikstof in de vorm van nitraat, fosfor in de vorm van fosfaat en zwavel in de vorm van sulfaat op. Nitraten, fosfaten en sulfaten, nodig voor de aanmaak van eiwitten, gaan weer verbindingen aan met kalium, calcium, magnesium of ijzer. Bij de vertering van ons voedsel komt de zonne-energie weer vrij die ons **levenskracht** geeft.

Planten zorgen dus voor voedsel voor mens en dier en zorgen ook voor voldoende zuurstof in de lucht die wij vervolgens weer inademen. De koolstofdioxide die wij uitademen wordt weer opgenomen door de lucht en kan door de planten weer worden opgenomen. Deze kringlopen zijn van essentieel belang voor het leven op aarde.

Pepermunt

Behalve de primaire organische stoffen: koolhydraten, eiwitten, vetten, vitaminen en de anorganische mineralen kunnen planten ook nog **een aantal secundaire organische stoffen** bevatten, die **therapeutisch** waardevol kunnen zijn. De belangrijkste zijn: alkaloiden, glycosiden, bitterstoffen, saponinen, looistoffen, harsen, slijmstoffen, organische zuren en etherische oliën. **Wanneer het effect van alle secundaire organische stoffen (ook wel inhoudsstoffen genoemd) die een plant bevat therapeutisch is**, spreken we van een geneeskrachtige plant.

Enkele voorbeelden van de eigenschappen van geneeskrachtige planten:

Antiseptisch: d.w.z. de plant bestrijdt infecties van micro-organismen en kan ook voor de uitwendige behandeling van wonden worden gebruikt vanwege het desinfecterende effect. Voorbeelden zijn: duizendblad, knoflook, daslook, goudsbloem, rode zonnehoed, sint-janskruid, pepermint, echte salie, echte tijm, tormentil.

Kalmerend: de plant dempt de overdracht van zenuwprikkels en heeft ook vaak een ontspannende (kramp-opheffende) werking. Voorbeelden zijn: lievevrouwebedstro, haver, hop, sint-janskruid, echte kamille, citroenmelisse, pepermint, echte salie, echte valeriaan.

Wormverdrijvend: de plant verdrijft wormen uit de darmen meestal door scherpe sterk-ruikende inhoudsstoffen (etherische oliën). Voorbeelden zijn: knoflook, daslook.

Misschien is het aantrekkelijk om enkele geneeskruiden (of keukenkruiden) in de tuin te planten!

Cees van der Meijden

Zilverschoon

foto: Annie van Bokhoven

AFVAL EN ONS LEEFMILIEU

De gemeente Heusden is in 2017 begonnen met omgekeerd inzamelen van ons afval. Afval betekent dat grondstoffen zijn verbruikt. Steeds meer grondstoffen raken schaars. Het is dus zaak gebruikte grondstoffen te hergebruiken. Daarvoor is het van belang ons afval goed te scheiden en vooral niet in de natuur achter te laten (zwerfafval). Dit is beter voor het milieu en ook voor uw portemonnee.

In het komende jaar gaat de NMVH de grootste afvalstromen volgen: waar gaat uw afval naar toe en wat wordt er uiteindelijk weer van gemaakt. Doel is inzicht te geven in het resultaat van afvalscheiding en zo minder restafval (grijs afval) over te houden. Daarnaast zal er aandacht zijn voor het verminderen van de totale hoeveelheid afval: hoe kun je ook daar als burger en bedrijf aan bijdragen.

De vereniging organiseert in het kader hiervan excursies, lezingen en workshops. Hieronder het voorlopige programma. Het definitieve programma zal steeds te vinden zijn op www.natuurenmilieuheusden.nl.

De eerste activiteiten waren een excursie 'Afvalstoffendienst Den Bosch' op 9 maart. De tweede activiteit het 'Voorjaarsfestival Vrolijke Vlinders en Blijje Bijen' op 22 april.

Onder het motto 'Het afval uit de natuur en de vlinders, insecten, hommels, vogels en bijen er weer in!' zijn we op het voorjaarsfestival ook gestart met een zonnebloemwedstrijd waarvan de hoofdprijs een ballonvaart is.

Ongeveer eind augustus zullen we diverse prijzen uitreiken voor de hoogste, de grootste en de zonnebloem met de meeste bloemen. Helpt u ook mee zodat Heusden de groenste en bloemrijkste gemeente van de regio wordt, waar zowel mens, bijen, vlinders en vogels blij van worden?

Voor de maand mei staan er twee excursies op het programma. Op 15 mei a.s. een excursie naar Oerlemans Plastics in Genderen. Daar zien we onder andere hoe plastic hergebruikt kan worden. Verder op 28 mei a.s. een excursie naar SUEZ in Rotterdam. In die fabriek wordt alle PMD-afval uit onze gemeente gescheiden in stromen die weer hergebruikt kunnen worden.

Vanaf juni zullen we meer locaties bezoeken waar afval bewerkt wordt, zodat het weer hergebruikt kan gaan worden. Bij de eerste lezing op locatie zullen we onder meer gaan ontdekken hoeveel afval er (naast het al bekende) nog meer in het (oppervlakte)water voorkomt en hoe dat bewerkt/gezuiverd wordt.

Houd Digitaal bij voor de geplande activiteiten.

Zin om mee te helpen bij het organiseren hiervan? Laat het weten via info@natuurenmilieuheusden.nl !

mv Tonny van de Wiel en Harry Nijenstein

VOORJAARSFESTIVAL

Blijde bijen & Vrolijke vogels

Bron: Heusdeninbeeld

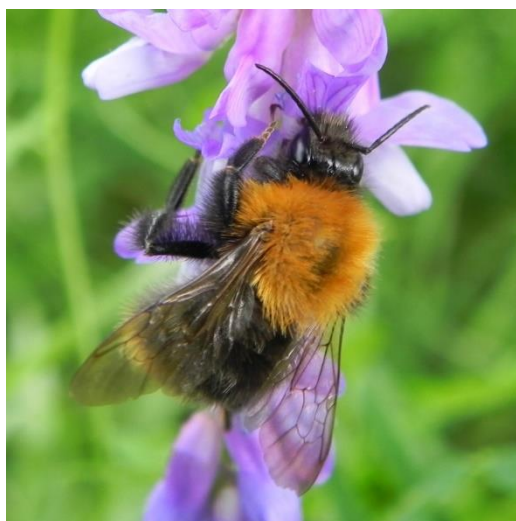
VLIJMENS VEN

Nu in het Vlijmens Ven de voedselarme bodemomstandigheden voor een groot deel zijn teruggebracht en de zeldzame vegetatie zich aan het ontwikkelen is, wachten we op de verdere verspreiding van het Pimpernelblauwtje. Dit vlindertje, met een bijzondere levenscyclus, leeft nu nog geconcentreerd op de Bijenweide bij de Moerputten. De bedoeling is dat de vlinder zich verspreidt door heel het Vlijmens Ven en daarna verder langs de oevers van het Drongelens kanaal. Voor de verspreiding moet het wel geholpen worden. Een van die hulpacties speelde zich afgelopen maand af. Op de kades, die rond het gebied liggen, zijn zo'n 1500 plantjes van de Grote pimpernel geplant. De Grote pimpernel is de plant, waar het Pimpernelblauwtje zijn eitjes op afzet. Omdat we met een grote groep vrijwilligers waren was dit planten zo gepiept. En nu maar afwachten of de planten goed aanslaan. Een andere actie die voor 1 april moest gebeuren, was het uitzetten van vlindertelroutes. Door het Vlijmens Ven zijn door de Vlinderstichting nu 5 telroutes uitgezet, die iedere week door vrijwilligers worden gelopen om te zien welke vlinders er vliegen. Dus niet alleen het Pimpernelblauwtje, maar ook alle andere graslandvlinders. Zelfs de overdag vliegende nachtvlinders worden in de telling meegenomen. De St Jansvlinder, de Gamma-uil, de Kolibrivlinder en de St Jacobsvlinder zijn enkele voorbeelden van overdag vliegende nachtvlinders. Dit jaar heeft EIS (Naturalis) aan de vlindertellers gevraagd om op de telroutes ook de Hommels te noteren. De Hommel? Ja, er schijnt nog zo weinig bekend te zijn hoe het met deze insectensoort gaat, dat men heeft besloten om daar de komende jaren onderzoek naar te doen. Speciaal daarvoor is er deze maand een nieuwe hommeldeterminatiegids uitgegeven. En aan de tellers wordt in het veld een korte Hommelcursus gegeven.

Met een beetje goed weer is het een feestje in het Vlijmens ven. De vele veldleeuweriken laten hun prachtige lied horen. Hoe lang is het geleden dat we dat zo massaal hoorden. En verder zijn er de graspiepers, de Kieviten en de watersnippen. Heel mooi! En wie weet wat we de komende tijd nog meer tegenkomen.

Joost van Balkom

Weidehommel foto: Annie van Bokhoven

HUIS TER KWAK IN DE HOOIBROEKEN

Huis Ter Kwak in de Hooibroeken is gebouwd in 1911 in opdracht van de familie Verhoeven. Deze artsenfamilie had in de Hooibroeken veel grond in eigendom. Zij hebben het pand laten bouwen om het als zomerverblijf te kunnen gebruiken. Het had geen relatie met de achterliggende Eendenkooi Ter Kwak, die in de periode dat het gebouwd is, ook tot het eigendom van de familie Verhoeven behoorde. De familie had behoefte aan een plek waar men zich zo nu en dan kon terugtrekken. Huis Ter Kwak is, voor zover bekend, nimmer bewoond geweest. Tot aan de Ruilverkaveling Heusden-Vlijmen was het alleen per boot bereikbaar. Waar nu de Kooilaan ligt, lag toen de 'Wijde Waterloop'. Huis Ter Kwak in die tijd alleen via deze wetering te bereiken.

De vijver die voor het pand ligt, werd in die tijd als zwemvijver gebruikt, waarvoor hij dan ook was aangelegd.

Kaart van de Hooibroeken van omstreeks 1960. De 'Wijde Waterloop' is duidelijk herkenbaar op de kaart en als zodanig aangegeven.

In de naoorlogse periode heeft ook de aangetrouwde tak familie Schneider een rol gespeeld rondom Huis Ter Kwak. Een van de telgen uit deze familie bracht enkele jaren geleden nog eens een bezoek aan Huis Ter Kwak en de eendenkooi. Hij vertelde er als student 2 weken doorgebracht te hebben om de eindschrijft voor zijn studie in alle rust te kunnen schrijven. In de naoorlogse periode werd het gebruikt als jachthuis. De jachtpartijen in de Hooibroeken werden georganiseerd vanuit Huis Ter Kwak. Het jachtgezelschap met drijvers kwam bijeen in Huis Ter Kwak en de jacht werd er afgesloten met een gezamenlijke borrel en maaltijd. Het was in die tijd ook bekend als 'het jachthuis'.

Op het landgoed Pax lag in die tijd ook een werkende eendenkooi die eigendom was van de familie Verhoeven. Dit was echter een andere tak in de artsenfamilie Verhoeven, in de streek vooral bekend de 'dokter Verhoeven', die geen enkele bemoeienis met Huis Ter Kwak had.

Huis Ter Kwak is diverse keren van eigenaar verwisseld, steeds met de achterliggende eendenkooi. Natuurmonumenten werd in 1994 eigenaar. Zij kocht het van Verzekeringsmaatschappij Fortis tezamen met de Eendenkooi Ter Kwak, enkele weilanden en populierenopstanden. In de periode van Verzekeringsmaatschappij Fortis is verbouwd i.v.m. enkele bouwkundige mankementen. Op onderstaande historische foto is goed herkenbaar dat het bouwkundig veranderd is. O.a. het rechtse deel van de veranda is verbouwd.

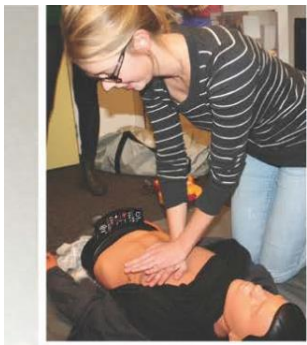
Foto van Huis Ter Kwak in vroegere tijden. (bron: beeldbank Streekarchief Langstraat Heusden Vlijmen).

Fons Mandigers

Zonnebloempitten voor de voedertafel.

- Op duurzame geteeld door Fa Valckx, aangesloten bij de stichting Veldleeuwerik, promotor van duurzame akkerbouw;
- Eigen teelt van Nederlandse bodem;
- Op duurzame wijze nagedroogd, daardoor lang te bewaren;
- Op duurzame wijze logistiek verwerkt;
- Géén gebruik van neonicotonoiden: noch in het zaaigoed noch bij de teelt.
- Ook geschikt voor alle andere die van zonnepitten houden;
- In zakken van 15 Kilo á € 22,50.
- Af te halen in Hedikhuizen na telefonische afspraak via Geert Schalken: 06 12 33 06 13
- Nog meer weten? Google: *firma Valckx zonnepitten*.

Wij verzorgen opleidingen voor
BHV, EHBO, Reanimatie, AED bediening

Alles afgestemd op uw
specifieke bedrijfsrisico's

www.jb-bedrijfshulpverlening.nl

Chrysantenstraat 41, Drunen | Tel. 0416 - 377849
06 - 37304208

BedrijfsHulpVerlening

Bont kroonkruid of wikke

foto: Wilhelmiën Marti

